

OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU ETTEPANEKUD 2008. AASTA RIIGIEELARVE NING "RIIGI EELARVESTRAATEEGIA 2008-2011" OSAS

I Läbirääkimiste lähtealused

1. Eesti Vabariigi Valitsuse ja Omavalitsusliitude Koostöökogu läbirääkimistel lähtuvad pooled Euroopa Kohalike Omavalitsuste Harta põhimõtetest; Põhiseaduse § 154 ja § 157; Riigieelarve seaduse § 9, selle alusel antud Vabariigi Valitsuse korraldustest ja Vabariigi Valitsuse ministeeriumidevahelise komisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni läbirääkimiste lõpp-protokollist 2007. aasta riigieelarve ning „Riigieelarvestrateegia 2007-2010” kohta.

II Eesmärk

2. Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
3. Keskvalitsuse ja omavalitsusüksuste vaheliste funktsioonide jaotuse samaks jäämisel ei vähene järgnevatel perioodidel ka omavalitsusüksuste tulude osakaal valitsussektori siseselt.
4. Riigiasutuste ja Haigekassa poolt osutatavad või rahastatavad teenused on tagatud mahus, mis võimaldavad teenuse kättesaadavuse ja kvaliteedi ning ei loo täiendavat survet kohalike omavalitsuste eelarvetele (politsei, päästeteenistus, esmatasandi arstiabi jne .).

5. Eesmärgi saavutamiseks:

- 5.1. Kindlustada omavalitsustele stabiilne, seadustel põhinev tulubaas, mis tagab neile seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajalikud tulud, võimaldab teha kohalikuks arenguks vajalikke investeeringuid ning tagab omavalitsuste jätkusuutliku arengu.
- 5.2. Jätkata läbirääkimisi olemuselt omavalitsuslike funktsioonide kohalikele omavalitsustele üleandmise küsimustes. Kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatud ja eraldatavad vahendid peavad katma üle antud ja üleantavate funktsioonide maksumuse, kaasa arvatud administreerimiskulud.
- 5.3. Rahandusministeeriumil analüüsida kohalike omavalitsusüksuste vähemalt viimase kolme aasta kulude dünaamikat, struktuuri ja seoseid tulubaasiga, esitada ettepanekud tulubaasi ja tasandusfondi moodustumise kaasajastamiseks.
- 5.4. Analüüsida võimalusi üksikisiku tulumaksu kohalikesse eelarvetesse laekuva osa kohalikuks tulumaksuks muutmiseks, vastavalt kohalike maksude seaduse põhimõtetele.

III Taotlused 2008. aasta ning RES 2008-2011 osas

6. Kohalike omavalitsuste tulude ja eraldiste osas riigieelarvest

- 6.1. Näha ette omavalitsuste eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamine mitte vähem kui 1,0 protsendipunkti võrra, sh
 - 6.1.1. käesolevaks ajaks jõustunud õigusaktidega kohalikele omavalitsustele lisandunud kuid tulubaasiga katmata kohustuste osaliseks täitmiseks 0,6 protsendipunkti ning
 - 6.1.2. kohaliku infrastruktuuri põhivara kulumi korvamiseks ja investeeringuvajaduste osaliseks katmiseks 0,4 protsendipunkti.
- 6.2. Näha ette tasandusfondi "k" valemiga omavalitsustele eraldatava osa suurenemine võrdeliselt kohalikesse eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamisega täiendavas summas vähemalt 750 miljonit (arvestuslikult) krooni, tasandamaks maksutuludest laekuvate vahendite ja kulutuste ebäühtlast jagunemist.
- 6.3. Teehoiu korraldamise tagamiseks suurendada teeseaduses kütuseaktsiisist laekuvate vahendite kohalike teede hoiuks eraldatavat osa 30%-ni. Töötada välja ja rakendada teehoiuvahendite jaotuses uus kulupõhine teehoiu vahendite jaotussüsteem, arvestades riiklikus teeregistris olevate andmetega kohalike teede osas.
- 6.4. Keskkonnaministeeriumi eelarves kavandada vahendid kohalikesse eelarvetesse laekuva maamaksu vähenemise hüvitamiseks täies mahus Vabariigi Valitsuse poolt tehtud ja tehtavate maamaksuvabastuste osas.

- 6.5. Lisada tasandusfondi sihtotstarbelised vahendid Tallinna linnale – pealinna funktsiooni täitmiseks vajalike kulutuste katteks (traditsioonilised Vabariigi aastapäeva üritused, erakorralised kulud seoses kõrgete väliskülaliste vastuvõtuga, riiklikult tähtsate objektide kõrgendatud korrashoiuga seotud kulud).
- 6.6. Kaasata omavalitsusliidud Euroopa Liidu struktuurifondide programmeerimisperioodi 2007 - 2013 rakendamise protsessi ning arvestada strateegiliste otsuste langetamisel kohalike omavalitsuste kui oluliste partneritega riiklike eesmärkide täitmisel.
- 6.7. Järgida põhimõtet, et kohalike omavalitsuste poolt lepingu alusel riigi funktsioonide täitmine peab olema riiklike vahenditega kaetud ning kohalikud omavalitsused lepingu ettevalmistamise läbirääkimistesse kaasatud.
- 6.8. Reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulutused tuleb katta riigieelarvest.
- 6.9. Algatada saarte seaduse muudatus, lisada püsiasustusega saarte loetellu sealt puuduvad saared ja eraldada saari haldavatele omavalitsustele eritoetust vähemalt 7 miljonit krooni.
- 6.10. Rahandusministeeriumil kajastada riigieelarve strateegias kohalike omavalitsuste tulubaasi arenguga seonduv informatsioon ning korraldada ministeeriumite haldusalade tegevusvaldkondade meetmete maksumuste raames riigieelarvest kohalikele eelarvetele suunatavate vahendite mahtude kajastamine et tagada omavalitsustele eelarvete planeerimisel täiendav stabiilsus.

6.11. Mittesihotstarbelised eraldised kohaliku omavalitsuse üksustele jooksvateks kuludeks tasandusfondi:

	Eraldised riigieelarvest (tuhat krooni)	2006 tegelik	2007 RE	2008 taotlus
HTM	Õpilaste koolitoitlustamise toetamiseks	233 707	222 022 ¹	Arvestuslikult ²
HTM	Õpilaste koolitranspordi toetuseks	-	-	200 000
HTM	Hariduskulud, s.h	2 468 087	2 854 522	Arvestuslikult ³
HTM	- pedagoogide töötasu, sotsiaal-maks, täienduskoolitus,	2 146 168	2 495 480	Arvestuslikult ⁴
HTM	- hariduskorralduslikud ja ühis-tegevuse kulud	14 000	20 000	20 000 ⁵
HTM	-õpikud, õppevahendid	103 679	Arvestuslikult ⁶
HTM	- üldhariduskoolide investeerimiskomponent	230 349	230 283	264 825 ⁷
HTM	Toetus huvikoolide kulude osaliseks katmiseks			150 000 ⁸
SoM	Toimetulekutoetus	295 583	227 469	Arvestuslik ⁹
SoM	Sotsiaaltoetuste ja –teenuste osutamise ja arendamise kulud	32 417	32 000	38 000 ¹⁰
VV	Toetus saareliste omavalitsustele	6 000	7 000	7 000 ¹¹

¹ 10,42 krooni õpilase kohta koolipäevas

² 20 krooni õpilase kohta koolipäevas

³ vt. taotlused 7.1-7.14

⁴ vt. taotlused 7.1- 7.3

⁵ vt. taotlus 7.5

⁶ vt. taotlus 7.3

⁷ vt. Taotlus 7.3.7

⁸ vt. taotlus 7.7

⁹ vt. taotlus 8.5-8.6

¹⁰ vt. Taotlus 8.5

¹¹ vt. taotlus 6.9

VV	Pealinna funktsioonid	-		4 000 ¹²
VV	Tasandusfond	1 143 826	1 430 000	¹³

6.12. Eraldised läbi ministeeriumide eelarvete

	Eraldised riigieelarvest (tuhat krooni)	2006 tegelik	2007 RE	2008 taotlus
MKM	Kohalike teede hoid	265 000 + 4 000	429 000 ¹⁴	¹⁵
SoM	Sotsiaalministeeriumi investeeringutoetused (sh KOV lastekodud)	21 000	...	240 000 ¹⁶
KuM	Kultuuriministeeriumi investeeringutoetused	97 976	...	250 000 ¹⁷
SiM	Eraldised üleriigilistele omavalitsusliitudele	2 000	3 000	8 000 ¹⁸
SiM	Eraldised maakondlikele omavalitsusliitudele			15 000 ¹⁹
SiM või VV	Eraldis kohalike omavalitsuste uurimis- ja koolituskeskuse loomiseks			2 000 ²⁰
KeM või RM või VV	Eraldised keskkonnaprojektide ehitushindade kallinemise kompenseerimiseks EL ees võetud kohustuste täitmiseks	297 000*	...	Arvestuslik ²¹

¹² vt. taotlus 6.5

¹³ Vt. taotlus 6.2

¹⁴ 15% teehoiuks eraldatud vahendite kogusummast.

¹⁵ 30% teehoiuks eraldatud vahendite kogusummast

¹⁶ vt. taotlus 8.7

¹⁷ vt. taotlused 9.1-9.2

¹⁸ vt. taotlus 13.1

¹⁹ vt. taotlus 13.4

²⁰ vt. taotlus 13.5

²¹ Vt taotlused 12.1-12.2

7. **Haridus- ja noorsootöö**

- 7.1. Jätkata läbirääkimisi riigieelarvest kohalikele eelarvetele eraldatava haridustoetuse süsteemi muutmiseks vastavalt 2007. aasta eelarveläbirääkimistel saavutatud kokkulepetele uue rahastamismudeli osas. Mudel peab arvestama lisaks õpilaste arvule klassis ka klassikomplekte, õppekava kallidust erinevatel kooliastmetel, laste erivajadusi, kakskeelsust, õpetaja kvalifikatsiooni, klassijuhatamise tasu ja kooli juhtimiskulusid ning lisavahendeid töötasude diferentseerimiseks ja koolikorralduslikeks muudatusteks.
- 7.2. Haridustoetuse määramisel rääkida eraldi läbi iga arvestusliku kuluelemendi suuruse ja jaotuse osas.
- 7.3. Haridustoetusteks ette nähtud vahendid peavad katma seaduste ja seaduste alusel kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmise, sealhulgas:
 - 7.3.1. tagama hariduse kättesaadavuse I ja II kooliastmes õpilase kodu lähedal, hariduse kvaliteedi III- ja gümnaasiumiastmes;
 - 7.3.2. erivajadustega laste tugisüsteemide arengu;
 - 7.3.3. koolikorralduslike muudatustega kaasnevate omavalitsuste kulude katmise;
 - 7.3.4. omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamist ja heade õpetajate suuremat motiveerimist,
 - 7.3.5. õppekavale vastavate õpikute ja õppevahendite kulude katmise;
 - 7.3.6. munitsipaalkoolide- ja lasteasutuste pedagoogide täienduskoolituse rahastamise;
 - 7.3.7. investeringute tegemise vähemalt 15 % kasvuga võrreldes 2007. aastal eraldatuga.
- 7.4. Analüüsida haridusvaldkonna investeringutoetuse vahendite vajadust ja võimalusi nende lisamiseks omavalitsuste tulubaasi.
- 7.5. Kavandada riigieelarves vahendid ainesektsioonide, keelekeskuste, noorte-, õpilase- ja pedagoogide ürituste ja koolituse korraldamise kulude katteks vähemalt 20 miljoni krooni ulatuses ning eraldada need otse maakondlikele omavalitsusliitudele ja Tallinna, Tartu ja Pärnu linnale.
- 7.6. Kavandada täiendavaid ressursse riikliku üldhariduse arengukavaga kohalikule omavalitsusüksustele alushariduse valdkonnas (sh koolieelse eelõpetuse võimaldamine) pandud ülesannete täitmiseks.
- 7.7. Määrata riigieelarvest toetus valla- ja linnaelarvetele huvikoolidega seotud kulude osaliseks katmiseks vähemalt 150 miljoni krooni ulatuses lähtudes valla või linna haldusterritooriumil asuvates huvikoolides huviharidust omandavate õppurite arvust, huviala valdkondadest ja riiklikest prioriteetidest.
 - 7.7.1. Läbirääkimiste käigus leppida kokku toetuste jaotamise tingimused ja kord ning toetuste arvestuslik suurus õppuri kohta.
 - 7.7.2. Otsida võimalusi nn "ringiraha" eraldamiseks kohalikele omavalitsustele, et luua võimalused kõigile noortele spordi- ja huvialaga tegelemiseks.
- 7.8. Kõigi põhikooli õpilaste toitlustamise rahastamise toetamiseks planeerida riigieelarves vahendid arvestusega 20 krooni põhikooli õpilase kohta koolipäeva arvestuses.
- 7.9. Analüüsida võimalusi kõigi õpilaste tasuta toitlustamiseks ja selleks vajalike vahendite lisamiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi.
- 7.10. Suurendada õpilaskodude rahastamise mahtu (sh. investeringuteks), et tagada õpilaskodu kohtade olemasolu ja katta koolivõrgu muudatustest tulenev vajadus.
- 7.11. Eraldada riigieelarvest kohalike eelarvete toetamiseks õpilaste koolisõidu kulude katmisel vähemalt 200 miljonit krooni. Töötada välja ühtne süsteem õpilaste koolisõidu kulude katmiseks.
- 7.12. Näha ette täiendavad vahendid ujumise algõpetuse toetamiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks. Eraldis peab võimaldama üürida ujulaid, katta õpilaste transpordikulud ning katta ujumisõpetajate töötasu. Vahendid kavandada haridustoetuse hulgas.
- 7.13. Õpetamise kõrge kvaliteedi tagamiseks kohalikele omavalitsustele kuuluvates üldhariduskoolides läbi kvalifitseeritud õpetajate olemasolu teeme ettepaneku muuta senist riigieelarvelistel kohtadel õppimisega kaasnevaid tingimusi selliselt, et tagada lõpetajate tööle asumine üldhariduskoolides.

8. Sotsiaal-, töö ja tervishoiu valdkond

- 8.1. Jätkata vastavalt 2007. aasta läbirääkimistel kokkulepitule läbirääkimisi olemuslikult omavalitsuslike funktsioonide kohalikele omavalitsustele üleandmise küsimustes eesmärgiga suurendada omavalitsuste otsustusõigust ja vastutust. Riigieelarvelised vahendid peavad katma kohalikele omavalitsustele üleantavate funktsioonide maksumuse ning katma funktsiooni täitmisega kaasnevad administreerimiskulud.
- 8.2. Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus märgitud piirhind peab hõlmama kõiki tervishoiuteenuste osutamiseks vajalikke kulusid, välja arvatud kulutused teadustegevusele ning õpilaste ja üliõpilaste koolitamisele. Seejuures tagada hooldusravi voodikoha maksumuse hüvitamine, mis ületab haigekassa poolt finantseeritavat osa.
- 8.3. Keskkvalitsusel näha ette vahendid mitmekülgset esmatasandi teenust pakkuvate esmatasandi tervishoiu keskuste infrastruktuuri väljaarendamiseks.
- 8.4. Kavandada lisaks koolitervishoiuteenuse rahastamisele ka koolieelsetes lasteasutustes tervishoiuteenuse rahastamist haigekassa vahenditest.
- 8.5. Toimetulekutoetusteks kavandatavates vahendites peab selle üldmahust vähemalt 15% olema kavandatud toetuste määramise ning väljamaksmisega seotud administratiivkulude, uute teenuste loomise ja olemasolevate arendamise kulude katmiseks (sh investeeringuteks), kuid mitte vähem kui 38 miljonit krooni. Vahendite eristamist administratiivkuludeks, teenuste loomiseks ja arendamiseks ei saa pidada otstarbekaks.
- 8.6. Töötada välja seadusandlik regulatsioon kohalikele omavalitsusüksustele toimetulekutoetusteks eraldatud vahendite aasta lõpu jääkide kasutamise võimaluste laiendamiseks sotsiaalvaldkonnas või sellele seatud piirangute vähendamiseks.
- 8.7. Näha ette vahendid kohalike omavalitsuste sotsiaalhoolekande infrastruktuuri väljaarendamiseks - investeeringutoetuseks vähemalt 240 miljonit krooni aastas.

9. Kultuuripärand ja sport

- 9.1. Näha riigieelarves ette investeeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeeringuteks, vähemalt 250 miljonit krooni aastas.
- 9.2. Kohalikele omavalitsustele kuuluvate üleriigilise tähtsusega kultuuriobjektide rahastamisel näha investeeringute osas ette vähemalt 50% riigi osalus.
- 9.3. Analüüsida kultuurivaldkonna investeeringutoetuse vahendite vajadust ja võimalusi nende lisamiseks kohalike omavalitsusüksuste tulubaasi.
- 9.4. Kaasata üleriigiliste omavalitsusliitude esindajad juba käivitunud ja käivituvate programmide töösse.

10. Teed, transport

- 10.1. Teehoiu korraldamise tagamiseks suurendada teeseaduses kütuseaktsiisist laekuvate vahendite kohalike teede hoiuks eraldatavat osa 30%-ni Jätkata läbirääkimisi teehoiu vahendite kulupõhiste jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, eesmärgiga tagada nimetatud vahendite õiglasem, sealhulgas ka erinevaid kulutingimusi arvestav jaotus kohalike maanteede ja tänavate vahel kindlustamaks eri liiki ja eri omandis olevate teede vastavus teeseadusest tulenevatele nõuetele.
- 10.2. Valmistada ette teeseaduse muudatus, millega:
 - 10.2.1. seadustatakse kergliiklusteede võrdne kohtlemine maanteede või tänavatega,
 - 10.2.2. luuakse võimalus kanda teeregistrisse tänavaid mis asuvad väljaspool linnu alevikke.
 - 10.2.3. kavandatakse võimalus ka metsateede avalikuks kasutamiseks.
- 10.3. Suurendada maakonna ühistranspordiliinidele eraldatavat toetust 40 % võrreldes 2007. aastaga.
- 10.4. Näha ette vahendid linnu läbivate riigimaanteede hoiu rahastamiseks.
- 10.5. Kompenseerida kohalikele omavalitsustele ühistranspordiseadusest tulenev saamata jäänud piletitulu.

- 10.6. Näha ette vahendeid riigieelarves sadamate maismaaühenduste ja rahvusvaheliste veonduse marsruutide üleriiklikult oluliste investeeringute toetamisel (sh. liikluskorraldusvahendite paigaldamiseks ja korrashoiuks).
- 10.7. Tagada liinitoetus püsiühenduse tagamiseks väikesaartega, investeeringutoetus sadamarajatiste ja sildumiskohtade korrashoiuks.

11. Maade munitsipaliseerimine ja omaniku kohustuste täitmise tagamine jätkuvalt riigi omandis oleval maal

- 11.1. Taotleda Vabariigi Valitsuselt riigi maapoliitika selget defineerimist, sealhulgas riigi maareservi suuruse kindlaksmääramist.
- 11.2. Seadustada võimalus vaba- ja reformimata riigimaa munitsipaliseerimiseks kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks, sh arendustegevuseks, ettevõtlike soodustamiseks, jne. Töötada välja ning rakendada munitsipaalmaa sihtotstarbe muutmise lihtsustatud kord.
- 11.3. Kavandada õiguslikud alused avalike ülesannete (teede, tänavate, väljakute, parkide, mänguväljakute, kalmistute jmt rajamine) täitmiseks vajalike eraomanike maade vahetamiseks riigi maareservi ja reformimata riigimaade vastu.
- 11.4. Näha ette, et maad, mis kuulusid enne natsionaliseerimist omavalitsustele peaksid kuuluma munitsipaliseerimisele.
- 11.5. Reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulud tuleb katta riigieelarvest. Kavandada riigi ja kohaliku omavalitsusüksuse vaheline lepinguline suhe reformimata riigimaade korrashoiuks ning planeerida selleks riigieelarves piisavalt vahendeid.

12. Keskkonnakaitse ja veemajandus

- 12.1. Näha ette riigipoolne osalus kordades kasvanud tööde hindade kasvu osaliseks katmiseks kohalike omavalitsuste EL fondidest rahastatavates keskkonnakaitsealikes, veemajanduse ja ehitusprojektides, mis on esitatud finantseerimisperioodiks 2004 - 2006.
- 12.2. Kavandada riigipoolne osalus kohalike omavalitsuste EL fondidest rahastatavates keskkonnakaitsealikes, veemajanduse ja ehitusprojektides, eelarveperioodil 2007 - 2013, ning otsida võimalusi kohalike omavalitsuste omaosaluse vähendamiseks.
- 12.3. Keskkonnaministeeriumil töötada välja riigi ja kohalike omavalitsuste keskkonna-alaste funktsioonide kaardistamine, maksumuse hindamine ja selge ülesannete ning selleks vajalike vahendite jaotus.
- 12.4. Taotleda, et Keskkonnaministeerium koos üleriigiliste omavalitsusliitudega valmistaks ette õigusaktide eelnõud linnakeskkonna väärtustamiseks looduse parema kaitseks ja terviklikult planeeritud eksponeerimiseks luues võimaluse linna rahvusparkide moodustamiseks.
- 12.5. Taotleda, et kohalikele omavalitsustele seadusega või seaduse alusel pandava funktsiooni või ülesande lisamisele Keskkonnaministeeriumi haldusalas eelneb majandusanalüüs ning lisanduvate ülesannete täitmiseks vajalike vahendite hindamine Keskkonnaministeerium informeerib Rahandusministeeriumit lisanduvatest ülesannetest tulenevatest täiendavatest kuludest kohalike omavalitsuste eelarvetele ja Rahandusministeerium taotleb kulude katteks vastavalt vahendeid. Nimetatud õigusaktide eelnõude väljatöötamise töögruppidesse kaasatakse kohalike omavalitsuste esindajaid.

13. Muud eraldised, toetused ning lahendamist vajavad küsimused

- 13.1. Eraldada üleriigilistele omavalitsusliitudele riigieelarvest toetus vähemalt 8 miljonit krooni, tulenevalt kohalikele omavalitsustele lisandunud kuludest seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga, sellega kasvanud vajadusest tihendada suhtlemist ning koostööd EL, EN ja Europarlamendi struktuuridega, teiste riikide omavalitsuste, maailma ja euroopa omavalitsuste koostööorganisatsioonidega.
- 13.2. Eraldada Euroopa Liidu struktuurifondide vahenditest kavapõhiselt raha omavalitsusliitudele eesmärgiga tugevdada omavalitsuste strateegilise juhtimise alast suutlikkust (avalike teenuste pakkumiseks kaasaegsete haldusprotsesside kirjeldamine ja juurutamine organisatsiooni tasandil kohalikus omavalitsuses).

- 13.3. Näha riigieelarves kohalikele omavalitsusüksustele ette vahendid omandireformi tulemusena tekitatud sundüürnike probleemi lahendamiseks vastava elamufondi loomiseks, võimaldades seda teha ka koostöös erasektoriga.
- 13.4. Kavandada riigieelarves ja eraldada maakondlikele omavalitsusliitudele maakondliku arendustegevuse toetuseks vähemalt 15 miljonit krooni.
- 13.5. Eraldada riigieelarvest kohalike omavalitsuste uurimis- ja koolituskeskuse loomiseks ning selle tegevuse toetamiseks vähemalt 2 miljonit krooni.

Jüri Võigemast
Eesti Linnade Liidu tegevdirektor

Uno Silberg
Eesti Maaomavalitsuste Liidu tegevdirektor